

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 8 april 2020

Mål nr

Ö 4223-19

ANSÖKANDE STAT

Islamiska republiken Iran

PERSON SOM FRAMSTÄLLNINGEN AVSER

PM

Ombud och offentlig försvarare: Advokat LG

SAKEN

Prövning enligt 18 § lagen (1957:668) om utlämning för brott

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen förklarar att det enligt 7 § utlämningslagen finns hinder mot utlämning av PM till Islamiska republiken Iran.

LG ska få ersättning av allmänna medel för biträdet åt PM med 18 401 kr. Av beloppet avser 13 455 kr arbete, 1 266 kr tidspillan och 3 680 kr mervärdes-skatt. Staten ska svara för kostnaden.

Framställningen

1. Myndigheten för internationella ärenden inom Islamiska republiken Irans rättsväsende har begärt att PM ska utlämnas dit för verkställighet av ett fängelsestraff.

Den åberopade domen

2. Iran har åberopat en dom meddelad den 17 augusti 2014 av den allmänna brottmålsdomstolen i Esfahan, Iran. Genom domen dömdes PM för medhjälp till förfalskning till fängelse i sex månader och för brukande av falsk urkund till fängelse i tre år. Enligt domen ska PM på ett officiellt registreringskontor oriktigt ha presenterat en person som sin make, varpå ett officiellt intyg om samtycke för utresa ur Iran ska ha upprättats för PM och hennes barn. Med förfalskade handlingar ska hon därefter ha utverkat ett pass och kunnat resa ut ur landet. Det framgår inte av domen när de påstådda gärningarna ska ha ägt rum. Det framgår inte heller om någon försvarare hade utsetts att företräda henne vid rättegången eller om hon kallats till förhandlingen.

Riksåklagarens och PMs inställning m.m.

3. Enligt riksåklagaren finns det hinder mot utlämning enligt 7, 9 och 10 §§ utlämningslagen. En utlämning skulle enligt riksåklagaren strida också mot artiklarna 3 och 6 i Europakonventionen.

4. PM har motsatt sig utlämning. Hon har instämt i riksåklagarens bedömning att det finns hinder mot utlämning enligt 7, 9 och 10 §§ utlämningslagen

samt att en utlämning skulle strida mot artiklarna 3 och 6 i Europakonventionen. Hon har gjort gällande även att hon riskerar dödsstraff om hon utlämnas till Iran.

5. Migrationsverket beslutade den 28 oktober 2014 att bevilja PM permanent uppehållstillstånd i Sverige och hon förklarades samtidigt vara flykting (flyktingstatusförklaring). Skälen för beslutet var att PM hade gjort sannolikt att hon i Iran dömts till spöstraff som kan omvandlas till stening och att hon därför riskerar att vid ett återvändande till Iran utsättas för övergrepp från de iranska myndigheternas sida på grund av sitt kön. Verket bedömde att de övergrepp som hon riskerar når upp till förföljelse och är kopplade till flyktinggrunden kön.

6. PM har inte varit frihetsberövad i utlämningsärendet.

PMs uppgifter

7. PM förnekar brott. Hon kände inte till den aktuella domen. Det var på grund av den tidigare domen där hon dömdes till spöstraff som hon flydde. Om hon utlämnas till Iran riskerar hon dödsstraff för att hon nu har en sambo och inte i Iran är skild från sin tidigare make.

Hinder enligt 7 § utlämningslagen

Allmänt om hinder på grund av risk för förföljelse

8. Utlämning får enligt 7 § utlämningslagen inte ske av den som på grund av sin härstamning, tillhörighet till viss samhällsgrupp, religiösa eller politiska uppfattning eller annars på grund av politiska förhållanden löper risk att i den anmodande staten utsättas för förföljelse, som riktar sig mot hans eller hennes liv eller frihet eller annars är av svår beskaffenhet. Bestämmelsens avfattning

överensstämmer i stort med flyktingdefinitionen i 1954 års utlänningslag och 4 kap. 1 § i nu gällande utlänningslag (2005:716). Någon fullständig överensstämmelse mellan utlänningslagen och rätten att stanna i landet enligt utlänningsrätten finns emellertid inte. (Se bl.a. NJA 2017 s. 975 p. 10–14 och NJA 2019 s. 611 p. 42.)

9. Utlänningslagen bygger i allt väsentligt på den europeiska utlänningskonventionen av den 13 december 1957 (SÖ 1959:65). Lydelsen av 7 § i lagen överensstämmer dock inte ordagrant med vad som sägs i konventionen om när utlämning inte ska medges i fall av risk för svår förföljelse. I konventionen anges t.ex. inte uttryckligen förföljelse på grund av tillhörighet till en viss samhällsgrupp som en vägransgrund. Också i vissa bilaterala utlämningsavtal som Sverige har ingått saknas sådan förföljelse som vägransgrund.

10. Syftet med 7 § var att uppnå samstämmighet mellan utlännings- och utlämningsbestämmelserna såvitt avser flyktingar. Tanken var att personer som fått uppehållstillstånd av asylskäl på grund av fara för politisk förföljelse i ett visst land, i allmänhet inte heller skulle behöva riskera att utlämnas dit. (Se prop. 1957:156 s. 57 ff. och Karin Påle, Villkor för utlämning, 2003, s. 192.) Utlänningslagen och utlänningslagen bygger i relevanta delar på 1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning (SÖ 1954:55) och flyktingdefinitionen där.

11. Det förhållandet att en utlämning, med hänvisning till att han eller hon hyser en välgrundad fruktan för förföljelse av allvarligt slag i ett visst land, har beviljats flyktingstatus i Sverige enligt 4 kap. 3 § utlänningslagen väger mycket tungt vid prövningen av om det föreligger hinder enligt 7 § utlänningslagen. Det gäller i vart fall om risken kvarstår vid tiden för bedömningen av utlämningsframställningen. (Se NJA 2017 s. 975 p. 12.)

12. Eftersom avsikten med 7 § utlänningslagen var att den skulle korrespondera mot det skydd som flyktingar åtnjuter enligt utlänningslagen, är utlänningslagens flyktingdefinition av betydelse vid tolkningen av bestämmelsen (jfr SOU 2011:71 s. 164 och 514 samt Påle, a.a., s. 192 f.).

1951 års Genèvekonvention angående flyktingars rättsliga ställning

13. I artikel 1 (A) 2 i 1951 års Genèvekonvention definieras en flykting som en person som flytt sitt land ”av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning”. FN:s flyktingkommissarie (UNHCR) har i sina riktlinjer för tillämpningen av artikeln uttalat att en korrekt tolkning av begreppet tillhörighet till viss samhällsgrupp inrymmer bl.a. kön och att kvinnor kan utgöra exempel på sådana samhällsgrupper som avses i konventionens flyktingbegrepp.¹

14. Artikel 33 i konventionen ger uttryck för principen enligt internationell sedvanerätt om non-refoulement som innebär att en flykting inte får skickas tillbaka till det land där personen riskerar förföljelse. Principen har bäring även på utlänningsområdet (se t.ex. SOU 2011:71 s. 163 och 515).

Flyktingdefinitionen i 4 kap. 1 § utlänningslagen

15. Ursprungligen omfattade flyktingdefinitionen i utlänningslagstiftningen inte förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning. Den som riskerade sådan förföljelse kunde i stället beviljas status som skyddsbehövande i övrigt.

¹ Se UNHCR, Guidelines on international protection: Gender-Related Persecution, p. 30, och UNHCR, Guidelines on international protection: Membership of a particular social group, p. 12, samt prop. 2005/06:6 s. 20. Jfr även artikel 2 d och 10.1 d i Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet (2011 års skyddsgrundsdirektiv).

16. I samband med att den nya utlänningslagen trädde i kraft 2006 ändrades flyktingdefinitionen i 4 kap. 1 § så att förföljelse på grund av kön direkt kom att omfattas av definitionen. I förarbetena uttalades att det var mycket angeläget att den svenska tolkningen av flyktingdefinitionen ändrades för att anpassas till UNHCR:s riktlinjer och definitionen i det då gällande EU-direktiv som senare ersatts av 2011 års skyddsgrundsdirektiv. Det ansågs därför att kön, ensamt eller i förening med andra kännetecken, ska kunna grunda tillhörighet till en viss samhällsgrupp och att den som söker skydd undan sådan förföljelse ska kunna ges flyktingstatus. Samma bedömning gjordes beträffande sexuell läggning. Det konstaterades att ordalydelsen av flyktingdefinitionen i 4 kap. 1 § skulle avvika i förhållande till definitionen i 1951 års Genèvekonvention, men utformningen ansågs inte innebära någon avvikelse i sak. (Se prop. 2005/06:6 s. 25 och 32.)

Förföljelse på grund av kön och 7 § utlänningslagen

17. Bestämmelsen i 7 § utlänningslagen innehåller ingen uttrycklig hänvisning till förföljelse på grund av kön. Starka skäl talar dock för att begreppet tillhörighet till viss samhällsgrupp även ska anses omfatta kön.

18. Högsta domstolen har gjort bedömningen att risk för förföljelse på grund av sexuell läggning kan inordnas under samlingsbegreppet tillhörighet till viss samhällsgrupp i 7 § (se Högsta domstolens avgörande den 10 juni 2019 i mål Ö 795-19). Som nämnts har förföljelse på grund av sexuell läggning av lagstiftaren behandlats på ett likartat sätt som förföljelse på grund av kön (se p. 16).

19. Syftet med bestämmelsen i 7 § var att uppnå samstämmighet mellan utlännings- och utlänningsbestämmelserna beträffande definitionen av flyktingar. Att tolka 7 § på så sätt att begreppet tillhörighet till viss samhälls

grupp även omfattar kön innebär att syftet med bestämmelsen uppnås och en sådan tolkning ligger i linje med Sveriges åtaganden enligt 1951 års Genèvekonvention. Tolkningen innebär att vägransgrunden angående förföljelse inte helt kommer att stämma överens med ordalydelserna av utlämningskonventionen och vissa bilaterala utlämningsavtal som Sverige har ingått (jfr p. 9). Den kan dock inte anses strida mot Sveriges internationella utlämningsförpliktelser (jfr SOU 2011:71 s. 517).

20. Slutsatsen är att kön, på motsvarande sätt som sexuell läggning (se p. 18), inryms i samlingsbegreppet tillhörighet till viss samhällsgrupp i den mening som avses i 7 §. Risk för förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning utgör därför hinder mot utlämning.

Bedömningen i detta fall

21. Av utredningen framgår att läget avseende respekten för de mänskliga rättigheterna i Iran är allvarligt. Det sker en omfattande diskriminering av kvinnor även genom lagstiftning. Exempelvis äger kvinnors vittnesmål endast halvt bevisvärde och kvinnors möjlighet till skilsmässa är kringskuren. Spöstraff är en vanlig påföljd vid exempelvis sedlighetsbrott. (Se Utrikesdepartementets rapport Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Iran 2015–2016, s. 6 f. och 12 f.)

22. PM åtnjuter flyktingstatus och annat har inte framkommit än att det för flyktingstatus angivna skälet kvarstår. Utredningen i målet visar att PM på grund av sitt kön löper risk för att i Iran utsättas för förföljelse som riktar sig mot hennes liv eller frihet. Det finns därmed hinder mot utlämning enligt 7 § utlämningslagen.

23. Vid denna bedömning saknar Högsta domstolen anledning att uttala sig i frågan om det finns andra hinder mot utlämning enligt utlämningslagen eller om en utlämning av PM till Iran skulle vara oförenlig med Europakonventionen.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Gudmund Toijer, Ann-Christine Lindeblad, Johnny Herre, Malin Bonthron och Stefan Reimer (referent)
Föredragande justitiesekreterare: Johan Isaksson